

термінології швацької промисловості [Електронний ресурс] / Оксана Романова // Мовознавчий вісник. – 2012. – Вип. 14–15. – С. 75–83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2012_14_15_14. 17. Садово-паркове господарство та фітомеліорації: термінологічний словник-довідник / [В. К. Пузік, Г. Б. Гладун, Т. О. Петрова та ін.]. – Х.: Планета-Прінт, 2016. – 219 с. 18. Словник української мови: у 20 т. – Т. 1–6 (А–КВАРТА) [Електронний ресурс] // Національна академія наук України. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/ExplS/>. 19. Таран А. А. Термінологізація лексики в суспільно-політичному дискурсі / А. А. Таран // Термінологічний вісник: зб. наук. пр. – К.: ІУМ НАНУ, 2013. – Вип. 2 (2). – С. 138–142. 20. Тур О. М. Семантичне переосмислення як один зі способів творення сучасних термінів землеустрою та кадастру / О. М. Тур // Наукові праці [Чорноморського держ. ун-ту ім. Петра Могили]. Серія: Філологія. Мовознавство. – 2009. – Т. 105. – Вип. 92. – С. 145–149.

УДК 811.161.2'276.6-048.445:615.1

Галина Хирівська

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

ТЕРМІНИ ФАРМАКОЕКОНОМІКИ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ТОВАРОЗНАВСТВА ЯК ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

© Хирівська Г. П., 2017

Статтю присвячено вивченню термінів фармацевтичного товарознавства та фармакоелекономіки української фармацевтичної термінології. Терміни обидвох тематичних груп розглянуто з погляду їхніх структурних особливостей.

Ключові слова: українська мова, фармацевтична термінологія, тематична група, структура терміна, термінологія фармакоелекономіки та фармацевтичного товарознавства.

The article is devoted to the study of pharmacoeconomical and pharmaceutical commodity research terminology. The structural features of terms of both thematical groups are studied from structurely.

Keywords: Ukrainian language, pharmaceutical terminology, thematical group, structure of term, terminology of pharmacoeconomic and pharmaceutical commodity research.

Упродовж останніх десятиріч науковці активно й різнопланово вивчають українську термінологію багатьох наукових галузей. Уже ґрунтовно досліджено термінологію риторичну (З. Й. Куньч) [3], електроенергетичну (Л. Харчук) [11] і запропоновано їхнє тематичне класифікування. Окремі тематичні групи авіаційної термінології подає науковець Л. А. Халіновська в публікації «Тематичні групи на позначення назв літальних апаратів та повітряних суден в українській авіаційній лексиці» [10]. Дослідниця Т. В. Лепеха вивчала лексико-тематичні групи судово-медичної термінології [4]. Хоча подібній проблематиці вже не водночас приділяли увагу науковці-термінологи, вибір теми нашого дослідження не випадковий. У сучасній україністиці ще нема наукових праць, де було б системно опрацьовано питання тематичної класифікації української фармацевтичної термінології.

Мета статті: структурно вивчити дві тематичні групи української фармацевтичної термінології.

Об'єктом дослідження обрано терміни фармакоелекономіки та фармацевтичного товарознавства.

На думку З. Куньч, «систематизація термінології будь-якої галузі знань на основі логічного підходу передбачає виявлення ієрархії наукових понять і створення тематичної класифікації термінів» [3].

Фармацевтична термінологія надзвичайно об'ємна, оскільки у своєму складі, крім суто фармацевтичних термінів фармакології, фармакогнозії, фармакокінетики, частково нашаровує і ті терміни, які уже належать до самостійних терміносистем хімії, фізики, біології, анатомії. Саме тому для нашого аналізу ми обрали лише дві тематичні групи, які тяжіють до торгівельно-економічного напрямку фармації, а саме терміни фармакоеконіміки та фармацевтичного товарознавства. Ми не маємо на меті докладно поділяти на підгрупи кожну з цих груп, а лише подаємо загальне уявлення про ці тематичні терміногрупи, але з їхнім структурним поділом. Терміни фармакологічного товарознавства містять інформацію про кодування, маркування, пакування, асортимент, транспортування, стандартування та характеристики якості фармацевтичного товару, оформлювання документів на всіх етапах товароруку [7]. Терміни фармакоеконіміки містять інформацію про методи лікування з лікарськими препаратами на основі всебічного комплексного аналізу результатів їхнього застосування та економічних витрат [2].

Для аналізування обраних груп термінів фармацевтики було взято матеріали текстів фахових підручників [2; 7] і словниково-довідкові видання [1; 9].

За матеріалами, зібраними й опрацьованими в процесі вивчення вибіркової групи фармацевтичної термінології, маємо такі результати.

Терміни, що використовують у фармацевтичному товарознавстві, подаємо за встановленими структурними характеристиками:

1. Терміни, до складу яких увіходить один компонент, однослівні: *товарорух, маркування, конкурентоспроможність, пакування* тощо.

2. Терміни, у структурі яких є два компоненти: *асортимент товарів, показники якості, правила пакування, кодування продукції, сертифікат відповідності, сертифікація продукції, умови зберігання, штрих-код, висока якість, обслуговування покупців, транспортування продукції, кодування товарів, виконання замовлення, повернення товару, складська мережа, сертифікат аналізу, споживчі характеристики, товарознавчий аналіз, відповідна упаковка*, закупорена тара, асортимент товарів, асортимент торговий, взаємодія ліків, вигляд продукції, випробування доклінічні, відпуск ліків, втрати якості, доступність препаратів, ємність ринку, заготовка аптечна**, закон вартості, закон конкуренції, знак відповідності, товарний знак, знижка торговельна, сертифікат виробника, збут товару, орган сертифікації, ліміт каси, номер серії, нормативний документ, ліцензійні умови, макросередовище маркетингу, марка товарна, канал товароруку, категорія відпуску, комунікації маркетингові, концепції маркетингу, корпорація фармацевтична, кошук споживчий, маркетинг фармацевтичний, менеджмент маркетинговий, менеджмент фармацевтичний, менеджмент якості, метод товарознавства, препарат екстемпоральний, продукція готова, пропис екстемпоральний, протокол серії, реєстрація препаратів, сертифікат серії, сертифікат реєстрації, сертифікат продукту, сертифікат аналізу, термін придатності, документація нормативна, документація патентна* тощо.

3. Терміни із трьох слів-компонентів: *стандартизація фармацевтичної продукції, реєстрація лікарських засобів, паперова вологостійка упаковка***, відповідність продукції стандартам, пакування лікарських засобів, гарантійний термін зберігання, однорідні групи товарів, контроль товарного запасу, оцінювання відповідності продукції, оцінювання безпеки продукції, оцінювання якості продукції, споживчі властивості товарів, відповідність умов зберігання, експорт фармацевтичних препаратів, контроль ліків аптечний, відвантаження партії товару, прийнятний рівень цін, органолептичний аналіз товару, зберігання лікарського засобу, обіг фармацевтичних препаратів, основні лікарські препарати, національна політика ліків, аналіз «витрати-вигода», аналіз «витрати-ефективність», аналіз «витрати-корисність», аналіз фармацевтичного препарату, безпека застосування ліків, міжнародна класифікація товарів, безпечність лікарського препарату, вимоги нормативно-технічні, властивості товару споживчі, ідентифікація фармацевтичного пре-*

* відповідне пакування – *ред.*

** заготіванка аптечна – *ред.*

*** паперове вологостійке пакування – *ред.*

парату, марка товарна ліцензійна, марка товарна приватна, документація торгово-товарознавча*, марка товарна спільна, умови відпуску препаратів тощо.

4. Терміни з чотирьох слів-компонентів: *методи контролю лікарських засобів, критерії якості фармацевтичної упаковки***, *копія лікарського препарату незаконна, аналіз загальної вартості лікування, асортимент парфумерно-косметичної продукції, асоціація виробників інноваційних ліків (АПРАД), інспекція виробників лікарських препаратів, контроль обігу фармацевтичних препаратів, торгова назва фармацевтичного препарату**** тощо.

5. Терміни з п'яти слів-компонентів: *національний перелік основних лікарських препаратів* тощо.

Структура частини термінів має сполучники *і, та*, прийменники *з, зі, до, щодо, у, на*. А також, вони мають різну кількість слів-компонентів. Наприклад: *обсяги продажу і прибутки* (ім. у Н. в. + ім. у Р. в. + спол. + ім. у Н. в.), *транспортна та споживча упаковка***** (прикм. + спол. + прикм. + ім у Н. в.), *розроблення, впровадження і виробництво продукції* (ім. у Н. в. + ім. у Н. в. + ім. у Н. в. + ім. у Р. в.), *маркування і транспортування лікарських засобів* (ім. у Н. в. + спол. + ім. у Н. в. + прикм. у Р. в. + ім у Р. в.), *операції з приймання товару* (ім. у Н. в. + прийм. + ім. у Р. в. + ім. у Р. в.), *операція пов'язана зі зберіганням товару* (ім. у Н. в. + дієсл. + прийм. + ім. в О. в.), *операція пов'язана з відпуском товару* (ім. у Н. в. + дієсл. + прийм. + ім. в О. в.), *операція пов'язана зі списанням товару* (ім. у Н. в. одн. + дієсл. + прийм. + ім. в О. в.), *вимоги до товару* (ім. у Н. в. + прийм. + ім. у Р. в.), *вимоги до якості* (ім. у Н. в. + прийм. + ім. у Р. в.), *вимоги щодо еквівалентності* (ім. у Н. в. + прийм. + ім. у Р. в.), *гендерна політика у фармації* (прикм. + ім. у Н. в. + прийм. + ім. у Д. в.), *документація на препарат* (ім. + прийм. + ім. у Зн. в.) тощо.

Проаналізувавши структурні особливості термінів фармакоеконіміки, подаємо також їхню структурну класифікацію:

1. Терміни, які мають два компоненти: *економічні переваги, аналіз виживання, база даних, доказова фармація, непрямі витрати, систематична помилка, стандарт лікування, сходинкова антибіотикотерапія, фармакоеконімічний аналіз, фармакоеконімічне дослідження, формулярна система, шкала доказів, якість життя, розрахунки витрат, генеричний препарат, мінімізація вартості, терапевтична еквівалентність, фармацевтична профілактика, фармацевтична опіка, можливі витрати, закон вартості, закон конкуренції, закон токсикодинаміки, економічні переваги, розрахунки витрат, безпечність генериків, вартість закупівельна, аналіз фармакоеконімічний, бізнес фармацевтичний, калькуляція собівартості, механізми фармакоеконімічні, митний збір, терапевтична ефективність, економічна ефективність* тощо.

2. Терміни з трьох слів-компонентів: *споживання лікарських засобів, біоеквівалентність лікарського засобу, зниження абсолютного ризику, зниження відносного ризику, коефіцієнт відношення шансів, коефіцієнт витрати-ефективність, непередбачена побічна реакція, профіль безпеки препарату, фальсифіковані лікарські засоби*****, *ефект лікарського засобу, зниження абсолютного ризику, зниження відносного ризику, постмаркетингове дослідження ліків, методи фармакоеконімічного аналізу, формуляр лікарських засобів, прямі медичні витрати, іммобілізація цінних паперів, непрямі медичні витрати, підозрюваний лікарський засіб, аналіз «вартість-ефективність»* тощо.

3. Терміни з чотирьох слів-компонентів: *раціональне використання лікарських засобів, оцінка ефективності лікарського засобу, порівняння ефективності лікарських засобів, експертна оцінка лікарського засобу, клінічне випробування лікарських засобів, опис споживання лікарських засобів, аналогічний склад лікарських засобів* тощо.

4. Терміни з одним компонентом – однослівні: *деномінатор, комплаєнтність, казуїстика, плацебо, сигнал, формуляр, дієвість, безпека, корисність, витрати* тощо.

* торговельно-товарознавча – ред.

** критерії якості фармацевтичного пакування – ред.

*** торговельна назва фармацевтичного препарату – ред.

**** транспортне та споживче пакування – ред.

***** фальшовані лікарські засоби – ред.

До окремої групи єднаємо терміни зі сполучником *і* та прийменниками *на, про, у: закон попиту і пропозиції, витрати і ефективність лікування, вартість фармацевтичних засобів і послуг, зменшення витрат на лікарський засіб, постійність у лікуванні, центр інформації про лікарські засоби* тощо.

Поодинокі випадки шестикомпонентних термінів. Наприклад: *частота випадків побічної реакції лікарського засобу* тощо.

Зазначмо, що своєю структурою зааналізовані терміни вельми різноманітні, найчастіше – це терміни-словосполуки. У межах словосполуки структура зааналізованих термінів теж суттєво відрізняється. Є значний відсоток дво- і трикомпонентних термінів-словосполук, значно менше чотирикомпонентних, окремі випадки п'яти- й шестикомпонентних термінів. Показово, що дуже мало однослівних термінів у межах обидвох обраних для аналізу тематичних груп і чітко відстежується тенденція до «зростання багатоконпонентних термінів» [6].

Окремо вирізняємо й терміни-словосполуки зі сполучниками та прийменниками. У цих випадках майже кожен такий термін має власну структурну модель.

Практична цінність одержаних результатів полягає в можливості використання їх при укладанні словників фармацевтичних термінів, що є на часі, адже відповідних фахових термінологічних словників ще доволі мало.

Отже, у результаті наукового дослідження ми дійшли висновку, що терміни фармакоєкономіки і фармацевтичного товарознавства мають важливе місце у фармацевтичній термінології, оскільки без них неможливий фармацевтичний «товарорух». Перспективи дослідження вбачаємо в докладнішому вивченні тематичного розмаїття термінів фармацевтики, яка містить і частину термінів, що належать до самостійних терміногруп. Адже в цьому дослідженні на вибір розглянуто лише дві тематичні групи суто фармацевтичних термінів.

Проаналізувавши зазначені вище тематичні групи фармацевтичних термінів, ми з'ясували, що є потреба в подальшому вивченні термінів фармацевтичної галузі, зокрема така потреба є в цілісному тематичному випрацюванні фармацевтичної термінології.

1. *Енциклопедичний тлумачний словник фармацевтичних термінів : українсько-латинсько-російсько-англійський : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / І. М. Перцев, Є. І. Світлична, О. А. Рубан та ін. / За ред. В. П. Черниха. – Вінниця : Нова книга, 2014. – 824 с. 2. Заліська О. М. Фармакоєкономіка : підручник / За ред. Б. П. Парновського. – Л. : Афіша, 2007. – 373 с. 3. Куньч З. Українська риторична термінологія : історія і сучасність. Монографія. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. – 216 с. 4. Лепеха Т. В. Лексико-семантичні та словотвірні особливості судово-медичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. н. / Т. В. Лепеха. 5. Нековаль І. В., Казанюк Т. В. Фармакологія : підручник / І. В. Нековаль, Т. В. Казанюк. – К. : ВСВ «Медицина», 2010. – 520 с. 6. Панько Т. І. Українське термінознавство : Підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Л. : Світ, 1994. – 215 с. 7. Римарчук К. М. Основи фармацевтичного і медичного товарознавства / К. М. Римарчук. – К. : ВСВ «Медицина», 2015. – 118 с. 8. Сафонов М. М. Повний атлас лікарських рослин / М. М. Сафонов. – Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. – 384 с. 9. Фармацевтична енциклопедія / За ред. Черних В. П. – К. : Моріон, 2010. – 1631 с. 11. Халіновська Л. А. Тематичні групи на позначення назв літальних апаратів та повітряних суден в українській авіалексичі [Електронний ресурс] / Л. А. Халіновська. – Режим доступу : http://term-in.org/index.php?option=com_content&view=article&id=90&Itemid=19&lang=uk. 12. Харчук Л. Тематична класифікація української електро-енергетичної термінології [Електронний ресурс] / Л. Харчук. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/51291/12-Kharchuk.pdf?sequence=1>.*